

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

6 De restitutione ex adulterio facienda.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

coniugij, tenetur eam ducere ratione damni illati. Hæc de stupro.

De Restitutione facienda ex Adulterio.

CAPVT VI.

DE hac re agit Scotus in 4. Dist. 15. quæst. 2. Gabriel eod. lib. & Distinct. quæst. 2. art. 2. & conclus. 2. Maior eod. lib. & Distinct. quæst. 17. Adrian. item in 4. quæst. 1. de Restitut. ad 5. & s. & s. Sed restant duo dubia, Antoninus par. 2. Tit. 2. cap. 7. §. 4. Socus lib. 4. de Iustitia quæst. 7. art. 2. ad 2. Medina de Restitut. quæst. 3. in causa 4. Covarr. in Regula peccatum. par. 1. cap. 3. num. 6. & Cordubensis in suis Quæstionibus quæst. 37. Caietan. in Summa verb. Adult. Angelus eod. verb. num. 4. Siluest. ibid. quæst. 1. Tabien. num. 4. Rosell. num. 1. Armilla num. 6. Innocentius, Hostiensis, Andreas, & Abbas, & alij Canonistæ in cap. Officij de Pœnit. & Remiss. Naur. cap. 16. num. 44.

Primo quæritur, Quomodo adulterium sit peccatum contra iustitiam? Ratio dubitandi est, quia coniux non est res, siue possessio alterius coniugis. Deinde, per adulterium solum violatur fides coniugij; at fides licet sit virtus, quæ ad iustitiam reducitur, non tamen est propriè iustitia. Item fieri potest, vt alter coniugum adulteret consentiente altero, quare saltem tunc adulterium non videtur esse contra iustitiam, si quidem non fit iniurio altero: Respondetur, adulterium ex sua natura esse peccatum contra iustitiam, quoniam per coniugium factus est quidam contractus inter coniuges ex mutuo consensu, quo vterque coniux tradidit alteri vsum sui corporis ad copulam coniugalem: ex quo fit, vt adulterium siue committatur iniurio coniugi, siue consentiente, verè, & propriè sit contra iustitiam. Nam si fiat iniurio altero coniugi, est peccatum contra eum, qui habet vsum, & potestatem in corpus coniugis, acquisitam per verum contractum, & non solum per promissionem simplicem: nam in matrimonio verè est contractus, do vt des, vel facio vt facias. Item, si adulterium fiat ex consensu coniugis, etiã est peccatum contra iustitiam, quia non potest in hac parte coniux suo iuri cedere. Vnde contra iustitiam contractus facit coniux, qui consentit, vt alius sua coniuge vtatur. ex his patet solutio ad argumenta.

Secundo quæritur, An adulter teneatur restituere hæreditatem adeptam filijs legitimis, si eam acquisierit filius ex adulterio genitus? Respondetur conuenire inter omnes, adulterum obligari ad restituendum impensas factas in educatione filij adulterini à marito inficio adulterij, & proinde educante filium adulterinum tanquam legitimum. Item certum est apud omnes, adulterum obligari ad restituendas impensas ab hospitali domo factas in educatione filij adulterini: quia hospitalis domus sunt instituta ad alendos pauperes, vel educandos filios pauperum: Item obligari ad restituendum dotem datam à marito filix adulterinæ, quam putabat esse legitimam: Item obligari ad restituendam hæreditatem, quam maritus reliquit adulterino filio, quem putauerat esse legitimum.

Sed tota difficultas est in his, quæ sequuntur, Primo, an teneatur restituere hæreditatem cum periculo suæ propriæ vitæ. Dicimus (propriæ vitæ) quia auctores videntur conuenire, eum non obligari cum periculo vitæ adulteræ, vel filix adulterinæ. Sunt duæ opiniones. Prima asserit, eum obligari ad restituendum eum periculo propriæ vitæ, quando hæreditas est ampla, & copiosa, v. g. Si esset Marchionatus, Ducatus, Regnum, Principatus, Comitatus. Ita Covarruias, cuius etiã sententiæ videntur esse Adrianus, & Maior loco citato. Secunda sententia negat eum obligari cum propriæ vitæ periculo, etiã si sit amplius

firma hæreditas. Hæc opinio est communis omnium aliorum auctorum, quos supra citauimus: & hæc sententia est verissima: nulla enim bona temporalia sunt tantæ estimationis, quantæ est vita. Sed quid si adulter est vilis fortis, & & conditionis, hæreditas verò magna est, & ampla? Respondetur, vitam magis esse pretiosam, & caram quantumcunque auro, & gemmis pretiosis. At, adultera, inquit, sibi imputare debet, quod ad hanc restitutionem teneatur. Respondetur, culpam quidem commisisse illam adulterando; sed non inde sequitur, vt ex iustitia teneatur restituere cum tanto detrimento sui. Nec obstat, si dicas: Titius falso testimonio accusans Caium innocentem, ob quod damnatur ad mortem, tenetur ad retractandum dictum suum etiã cum periculo suæ vitæ, ergo similiter adultera. Respondetur, esse disparatem rationem: quia Titius est causa vt Caius innocens morte damnetur: vnde tenetur liberare innocentem à morte etiã cum vitæ suo periculo. Secus verò est in adultera, quia non est hic obligatio ad redimendam vitam alicuius, vt Titius teneatur liberare Caium à morte, ad quam ex suo falso testimonio tenebatur, sed ad temporalem hæreditatem restituendam.

Alterâ difficultas est, an adultera teneatur restituere hæreditatem prædictam saltem cum periculo propriæ famæ? v. g. fingamus adulteram si se detegat, ne adulterinus filius hæreditatem habeat, solum incurere propriam infamiam, vt si sit in articulo mortis constituta, vt nullum sit periculum, vel adulteri, vel filij adulterini à marito interficiendi: & fingamus quod adultera morti vicina dicat confessorio suo, vt postquam ipsa è viuis excesserit, marito detegat filium adulterinum. Duæ sunt opiniones, Prima aientium, eam esse obligatam; estque Adriani, Soti, Covarruias, & Maioris loco citato. Secunda opinio est dicentium eam nõ esse obligatam, quia fama propria etiã est pretiosior, & carior quancunque temporali; ergo non est obligatio restituendi bonum inferius cum detrimento longè interioris boni. Atque hæc opinio est verior, & est communis Canonistarum in cap. Offic. de Pœnit. & remissionib. Innocentij, Andree, & Abbatis: est & opinio communis Summistarum, item Theologorum, Siluestri verb. Adulterium quæst. 1. Angeli ibidem, Gabrielis in 4. Dist. 15. q. 2. Medina de restitut. q. 3. Conclus. 2. caus. 4. Paludani in 4. dist. 27. q. 2. art. 4. Scoti in 4. dist. 15. q. 2. Castren. de lege pœnali lib. 1. cap. 11. Antonini par. 2. tit. 1. cap. 1. §. 8.

Et est aduertendum, quidquid sit de istis opinionibus, nunquam esse consulendum adulteræ, vt suum adulterium detegat, etiã si sit vel ipsa, vel maritus in articulo mortis constitutus: quia accidere potest, vt mortis periculum euadat, & homicidium committatur: nam homines esse solent admodum impatientes adulterij vxoris. Nec etiã est consulendum, vt detegatur per confessorium intermedium, postquam adultera fuerit defuncta: accidit enim aliquando vt maritus occiderit confessorium, qui ex consilio adulteræ detexerat marito adulterium, & occiderit quoque filium adulterinum, & adulterum.

Tertio quæritur, quomodo adultera occultè restitutione fieri curabit? Respondetur, si commodè potest, procuret, vt adulterinus filius renuntiet hæreditati, & religionem ingrediat, quæ hæreditatis capax non sit, vel suadendo ei vt fiat Clericus, & beneficium Ecclesiasticum obtineat. Deinde, si hoc facere non potest, vel non vult, curet, vt ex dote sua, vel alijs suis bonis filij legitimi aliud tantundem accipiant secundum iura, & leges id pœmittentes: nimirum vt alij filij legitimi augeantur in ea parte bonorum, quæ fuerit iure concessa. Postremo, si hoc non potest commodè facere, satis erit, vt eam sui peccati pœniteat. Sic communis opinio.

Quæres, an quando non potest aliter restituere, peccet mentiando, cum testamentum cõdens, filium adulterinum appellat filium suum legitimum, vna cum alijs filijs suis legitimis eum nominando? Nauarrus ait, non esse mendacium. Sed parum refert sit mendacium, nec ne, quia si est mendacium, non est mortale peccatum, quia est officio-

sum, mendacium ad tuendum, vel vitam aliorum, vel suam, vel saltem famam, & honorem suum. Et licet sit mendacium, testamentum tamen est validum, & firmum, sicut in foro exteriori, immo etiam in foro conscientie, ut infra dicemus. Satis item est, ut filius adulterinus communi hominum opinione habeatur pro legitimo.

Quarto quaeritur, An filius adulterinus teneatur credere patri dicenti eum esse ex adulterio natum? Respondetur ex communi sententia eum minime obligari ad credendum, quia in opinione hominum tanquam filius legitimus censeatur. Deinde quia fauor matrimonij praeualeat. Sic communiter Doctores in *l. Feliam. ff. De his, qui sunt sui, vel alieni juris. C. in l. Si vicinis. Cod. de nuptiis. C. in l. Miles. ff. De iur. ff. de Adulterio. Hoc autem intelligitur nisi euidenter fuerit probatum eum esse conceptum eo tempore, quo putatiuus pater absens loco erat, vel ita agrotus, ut uxorem cognoscere non posset. Immo aiunt etiam communiter Doctores, quod etiam si constaret tempore conceptionis, matrem adulterium admittente solitam, non teneatur filium adulterinum ad credendum se natum esse ex adulterio, si maritus eo tempore conceptionis cum matre habitabat tanquam cum vxore sua. Nam fauor matrimonij semper praeualeat, ut dicitur in *l. Miles supra citata*. Item non teneatur credere, se esse adulterinum filium, etiam si in vultu, vel in aliis membris corporis referat imaginem adulteri, ut recte ait Sotus; quia eiusmodi signa aliquando fallunt; & quantumvis magna sint, semper praeualeat fauor matrimonij, nisi quando euidenter constiterit conceptio ex adulterio.*

Quinto quaeritur, An filius adulterinus teneatur restituere hereditatem, si credit matri dicenti se esse adulterinum, vel si conuincitur euidenti ratione ad id credendum? Respondetur, primo in conscientia eum non posse hereditatem patris putatiui adire vna cum aliis filiis legitimis. Secundo, si aliunde viuere non potest, posse eum ex bonis patris putatiui capere alimenta necessaria, si autem aliunde potest viuere, tunc non posse. Tertiò, si aliqua bona patris putatiui consumpsit bona fide, putans se esse legitimum, ea non teneatur restituere, nisi quatenus ex eis factus est locupletior. Quarto, si aliqua bona adhuc existantia habet, & interim dum fuit in bona fide, tempus praescriptionis transactum est, ea bona non teneatur restituere; quia ea sibi acquirit iure legitimo praescriptionis. Quintò, impensas factas in educatione sua, si parentes non restituerunt, non teneatur restituere, quia ipse non fecit huiusmodi impensas, sed parentes eius fuerunt causa ut fierent. Ita Gabriel. Item quia impense ipsae sunt consumptae, & bona fide. Haec communiter Doctores.

Sextò quaeritur, An non solum adulter, sed etiam adulter teneatur restitutionem facere? Sotus loco supra citato videtur asserere, eum non obligari ex iniuria. Sed Doctores communiter docent eum esse obligatum ex iniuria vna cum adultera. Et ratio id ostendit, quia ex parte vtriusque tam adultera, quam adulteri, adulterium est contra iustitiam, & uterque est causa damnorum, quae ex adulterio sequuntur. Adulter ergo obligatur ex parte sua ad restitutionem hereditatis, quam filius adulterinus habet à patre putatiuo, putante eum esse suum filium legitimum. Item obligatur etiam ex parte sua ad restituendas impensas, quae factae sunt in educatione filiae adulterinae, vel à patre putatiuo, vel ab hospitali domo. Obijcies, horum damnorum sola adultera videtur esse causa, quia ipsa filium adulterinum supponit tanquam filium legitimum, eum tamen adulter non supponat, sed solum tacendo permittat, ut filius adulterinus supponatur, & educatur tanquam legitimus. Respondetur, hoc nihil referre: quia adulter causa est, quod filius alienus supponatur, & educatur tanquam legitimus: nam huiusmodi alieni partus suppositio, & educatio, & alia damna, quae inde sequuntur, ex ipso adulterio, tanquam ex causa sequuntur.

Septimò quaeritur, An adulter praedicta damna restituere teneatur in solidum, an verò tantum ex parte? Respon-

detur, si adulter adulteram induxit, aut prouocauit ad adulterium, in solidum obligari, quia est principalis causa adulterij; vnde si adultera partem suam debitam restituere nolit, aut non possit, adulter obligatur in integrum damna restituere. Si verò adulter non induxit, aut prouocauit, sed ambo communi consensu ad adulterium conuenerunt, tunc adulter non teneatur in solidum praedicta damna restituere, sed in partem duntaxat. Quare si adultera partem suam nolit restituere, aut non possit, adulter solum obligatur ad restituendum suam partem, quia tunc non fuit principalis causa adulterij, nec totalis, sed fuit causa partis damni; sicut si duo ex communi consensu damnus Titio intulissent neutro alterum incitante.

Octauò quaeritur, An adulter credere teneatur adultera dicenti se ex eo concepisse, & genuisse filium? Respondeo non teneri, si tempore, quo fuit conceptio foetus, maritus cum vxore adultera habitabat, etiam si foetus in vultu adulteri imaginem referre videretur, ut supra diximus cum Soto. Queres, quid si tempore conceptionis foetus adultera cum marito non habitabat, sed alium nihilominus adulterum cognoscebat, vter horum teneatur foetum cognoscere, ut suum? Sotus videtur asserere, quod neuter teneatur agnoscere, vel educare, ut suum, nec alteruter teneatur credere adultera dicenti se ex eo concepisse. Vnde consequenter dicit Sotus, adulteram in hoc casu esse obligatam ad filium suum educandum; quod si eum educare non possit ob inopiam, tunc vterque adulter obligatur eum educare: ita ut si ambo educare velint, quisque teneatur in partem: quod si alteruter nolit, aut non possit ex parte sua educare, tunc alter tenebitur educare in integrum. Item quotiescunque adulter probabile dubium habet, quod filius sit tuus, tunc obligatur ad eum educandum, vel ex parte, vel in totum, ut diximus. Ratio huius est, quia in dubiis tutior pars est eligenda, ne homo se exponat periculo peccandi. Hoc tamen intelligitur, dummodo ex parte alia non praeualeat aliqua ratio, quae idonea, & sufficiens sit ad dubium excutiendum. V.g. Titius adulter dubitat, Caium filium adulterinum esse suum, sed ex alia parte videt Caium esse conceptum tempore, quo adultera cum suo marito habitabat: Tunc, ut diximus, Titius iure optimo potest dubium abijcere, & credere filium non ex adulterio natum, quia in tali causa praeualeat fauor matrimonij.

Quares: quid si duo sint adulteri, & alter videat foetum ab altero adultero educari ut suum, ipse tamen dubitet, aut probabiliter credat filium esse suum? Respondetur, si certo nouit esse suum, teneatur eum alere; quod si alius adulter eum alit putans esse suum, vel deceptus ab adultera dicente esse filium ipsius, teneatur restituere impensas factas ab altero in filij educatione. Si autem certo non nouit, sed tantum dubius est, vel probabiliter coniectat esse suum, tunc non teneatur restituere impensas, quas alter adulter facit in eo foetu educando; quia sibi debet imputare alter adulter, quod expendit in filio adulterino educando, qui sponte sua, vel leuiter credens putat filium esse suum, & eum educat, ut suum.

Nonò quaeritur, An adulter praeter restitutionem praedictorum damnorum, teneatur etiam aliquid restituere marito vxoris adulterae ratione iniuriae ipsi illatae per adulterium? Aiunt quidam, esse obligatum, quia iniuria facta est illi, & omnis iniuria compensari debet. Alij verò aiunt, ad nihil aliud obligari, quia licet reuera ex adulterio iniuria marito interatur, non tamen omnis

iniuria debet pecunia compensari,
qualis est ista, cum est
adulterium oc-
cultum

**